

การใช้ยาปฏิชีวนะในโคนมทำอย่างไร

เมื่อโคนมเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้น สิ่งที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเจ้าของโคนมเหล่านั้นต้องการมากที่สุดคือ ทำอย่างไรที่จะรักษาอาการเจ็บป่วยให้หายโดยเร็วที่สุด แต่เกษตรกรไม่ได้นึกถึงผลเสียที่เกิดจากการตกค้างของยาปฏิชีวนะที่ใช้รักษา ซึ่งมีผลต่อผู้บริโภคน้ำนม, เนื้อ และต่อตัวแม่โคเอง ดังนั้น ชาวโคนมฉบับพิเศษ “ครบรอบ 30 ปี อ.ส.ค.” จึงขอเปิดศักราชใหม่ ด้วยการแนะนำการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างถูกต้องเพื่อเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และผู้บริโภคน้ำนมต่อไป

หลักการใช้ยาปฏิชีวนะ

1. เมื่อจำเป็นจริงๆ เท่านั้น โปรดจำไว้ว่า **ยาปฏิชีวนะไม่ใช่ยาลดไข้**
2. มีความรู้และความเข้าใจเรื่องการใช้ยานั้นๆ อย่างจริงจัง
3. อย่าใช้เพื่อการป้องกันโรค
4. ให้ตามขนาด และระยะเวลาที่กำหนด
5. ควรอยู่ในความดูแลของสัตวแพทย์
6. ต้องงดส่วนนมและเนื้อจากแม่โคที่ได้รับยา ตามระยะเวลาที่กำหนด

อันตรายจากการใช้ยาปฏิชีวนะโดยไม่ถูกต้อง

ต่อตัวสัตว์

- แพ้ยา อาจถึงตายได้
- เชื้อโรคดื้อยา (เหมือนกับที่แมลงดื้อต่อยาฆ่าแมลง)
- เป็นพิษต่อตัวสัตว์

ต่อมนุษย์

- มักมีสาเหตุมาจากการตกค้างของยาในน้ำนมและเนื้อสัตว์
- แพ้ยา อาจถึงตายได้
- ดื้อยา เพราะได้รับยามากกับอาหารเสมอ จนเชื้อโรคมีความทนต่อยา ทำให้รักษายาก หรือไม่ได้เลย
- ส่งผลต่อทารกในครรภ์ ทำให้พิการ หรือรูปร่างผิดปกติ
- อาจเป็นสาเหตุของมะเร็ง
- เป็นพิษเรื้อรัง

ต่อการเลี้ยงโคนมและอุตสาหกรรม

- เป็นอุปสรรคในการแปรรูปน้ำนมเป็นผลิตภัณฑ์อื่น เช่น นมเปรี้ยว เนยแข็ง เป็นต้น
- การจำหน่ายน้ำนมทำได้ยากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคไม่มั่นใจในความปลอดภัย

ตัวอย่างอันตรายจากยาตกค้างในเนื้อ, นมผลิตภัณฑ์สัตว์

DDT ทำลายประสาท ต่อมาจะตาย

ยาปฏิชีวนะ เช่น TETRACYCLIN SULFONAMIDE อื่นๆ ทำลายตับ, ไต ทำให้อาเจียน ท้องร่วง ในเด็กทำให้พิกมีสีน้ำตาล เกิดอาการผื่นคันและโลหิตจาง ทำให้เด็กแรกเกิดมีผิวหนังสีเทา ทำลายไขกระดูก

คุณภาพน้ำนมดิบ

ระเบียบ อ.ส.ค. ว่าด้วยการรับซื้อน้ำนมดิบ พ.ศ. 2522

ข้อ 8. โคทุกตัวในฝูงของสมาชิกต้องปราศจากโรคติดต่อตาม พ.ร.บ. โรคสัตว์หรือโรคอื่น ตามที่ อ.ส.ค. กำหนด (คอบวม, กาลี, ปากและเท้าเปื่อย, แท้งติดต่อและวัณโรค)

ข้อ 12. สมาชิกต้องไม่ส่งน้ำนมจากแม่โคต่อไปนี้

12.1 น้ำนมเหลืองจากแม่โคที่คลอดลูกใหม่

12.2 น้ำนมจากแม่โคที่เป็นโรคเต้านมอักเสบ

12.3 น้ำนมจากแม่โคที่ได้รับจากการรักษาด้วยยาใดๆ ที่นายสัตวแพทย์

สั่งมิให้ส่งนมตามกำหนดของยาชนิดนั้นๆ

ระเบียบ อ.ส.ค. ว่าด้วยการให้ราคาน้ำนมดิบ พ.ศ. 2525

ข้อ 10. น้ำนมดิบของสมาชิก ที่ อ.ส.ค. ตรวจสอบว่า

10.1 มีจำนวนจุลินทรีย์ทนความร้อนเกินกว่า 5,000 ตัว ต่อมิลลิลิตร จะถูกตัดราคาน้ำนมดิบ 20 สตางค์ ต่อกิโลกรัม

10.2 มีจำนวนเซลล์เกินกว่า 4,000,000 เซลล์ต่อมิลลิลิตร จะถูกตัดราคาน้ำนมดิบ 20 สตางค์ ต่อกิโลกรัม

(ทั้ง 2 กรณีนี้ จะพบเมื่อมีการรีดนมวัวที่เป็นโรคเต้านมอักเสบ ส่งปนมากับนมปกติหรือเกิดจากการรีดนมที่ไม่สะอาด, อุปกรณ์รีดนมสกปรก)

10.3 มีการเติมน้ำหรือสารอื่นใดเพื่อเพิ่มปริมาณ จะถูกปรับเป็นจำนวนเท่ากับ 30 เท่าของจำนวนค่าน้ำนมดิบในวันที่ตรวจพบ

10.4 มีการเติมสารเคมี หรือยาปฏิชีวนะอื่นใด จะถูกปรับเป็นจำนวนเงินเท่ากับ 30 เท่าของจำนวนค่าน้ำนมดิบในวันที่ตรวจพบ

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2522)

ข้อ 7. นมสดต้องไม่มีสารอื่นที่อาจเป็นพิษในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น ยาปฏิชีวนะ สารตกค้างจากยาฆ่าแมลง

ข้อมูลที่น่าสนใจ

- PENICILLIN ไม่ถูกทำลายด้วยกระบวนการพาสเจอร์ไรซ์
- โรคบางชนิด เช่น วัณโรค แท้งติดต่อ แอนแทรกซ์สามารถติดต่อมายังคนโดยผ่านทางน้ำนม

ตัวอย่างยาที่ระบุระยะเวลางดจำหน่ายนม และการหยุดให้ยาก่อนส่งโรงฆ่า

ชื่อยา ยารักษาโรคเต้านม นมอักเสบแบบ เข้าเต้า	ชื่อการค้า	งดส่งนม หลังหยุดให้ยา (วัน)	หยุดให้ยาก่อนส่งโรงฆ่า (วัน)
กานาซิลิน	KANACILLIN	?	3
กาลิมัยซิน	GALLIMYCIN 36	14	1.5
คล็อกซาเจล	CLOXAGEL 200	?	3.5
ลีโอเยลโลว์	LEOYELLOW	?	3.5
อัลบาซิลิน	ALBACILLIN	15	3
แอมปีคล็อก	AMPICLOXLC	?	2.5
ยาถ่ายพยาธิ			
โทรเด็ก	TRODAX	30	3
นีมาแฟ็ก	NEMAFAX	7	3
ลีวามีโซล	LEVAMISOL	2	?
วัลบาเซิน	VALBAZEN	10	ไม่ควรใช้กับโครีดนม
ไวโอเม็ก	IVOMEC	21	28
ยาลดไข้			
แก้อักเสบ			
เด็กซา	DEXA 0.2	3	?
เด็กซาโทมานอล	DEXATOMANOL	12	4

★ ยาล่าช้าพยาธิไม่ควรให้แก่โคขณะรีดนม แต่ควรให้ในช่วงดราย หรือช่วงก่อนคลอด เพราะจะได้ประโยชน์ถึง 2 อย่าง คือ

1. ไม่ต้องงดส่งนม (เพราะดรายอยู่แล้ว)
2. ลูกโคในท้องจะได้รับการป้องกันการติดพยาธิจากแม่ เมื่อคลอดออกมาก็จะสมบูรณ์แข็งแรง

ยาปฏิชีวนะ

กาน้ำเพน	KANAPEN	2.5	7
กาน้ำมัยซิน	KANAMYCIN	?	5
คลาโม็อกซิล	CLAMOXYLLA	3	14
แคนเย่น	KANGEN	?	10
เจนตาเจ็ค	GENTAJECT	7	35
โซดาเพน	SHORTAPEN	5	10
ซัลฟาทริม	SULFATRIM	3	10
เทอรามัยซิน	TERRAMYCIN	?	7
เพนบริติน	PENBRITIN	3	14
เพนสเตรป-แอลเอ	PENSTREPLA	5	30
เพนแอนสเตรป	PEN & STREP	2	30
สเปคแตม	SPECTAMGA	3	10
ออกซีนาซิน	OXYNACIN	6	21
อีริมัยซิติน	ERYMYCETIN	3	2
แอมพิเจค	AMPIJECT	2	6
แอมพิลลิน	AMPILLIN	5	6
แอมโฟพริม	AMPHOPRIM	2	5
ยาอื่น ๆ			
ออกซีโตซิน	OXYTOCIN	3	21

ตัวอย่างงดส่งนม วันที่ 1 มกราคม พบว่าแม่โคหมายเลข ML 20001 เป็นเต้านมอักเสบ **เต้าน้ำขาว** หมอมาตรวจแล้วใส่ยากานาซิลินเข้าเต้า 1 หลอด และให้ยาไ่วใส่ต่ออีก 2 หลอด สำหรับวันที่ 2 และ 3 พอใส่ยาครบ 3 หลอด ก็พบว่าเต้านมหายเป็นปกติดี ในกรณีนี้ **จะต้องงดนมทั้ง 4 เต้า** ตั้งแต่วันที่ 1,2,3 มกราคม ซึ่งเป็นช่วงการรักษาและหยุดส่งต่ออีก 3 วัน คือ วันที่ 4,5,6 มกราคม (เพราะกานาซิลินมีระยะหยุดส่งนม 3 วัน-ดูข้อมูลข้างบนประกอบ

หมายเหตุ ? = ไม่ระบุระยะเวลาที่แน่นอนในการหยุดยา ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ยาชนิดนั้นควรงดส่งนมอย่างน้อย 3 วัน หลังให้ยาครั้งสุดท้าย

กรณีที่ไม่ทราบระยะเวลาจัดส่งนมของยาที่ใช้ ควรจัดส่งนมอย่างน้อย 3 วัน

การให้ยาปฏิชีวนะแก๊สตัว ไม่ว่าจะให้โดยทาง กิน ฉีด ให้เข้าเต้าหรือแม่แต่ การล้างมดลูกก็ตาม มีผลให้ยาตกค้างในน้ำนมและเนื้อในปริมาณและระยะเวลาที่เท่า กัน ดังนั้นจึงต้องงดส่งนมและส่งโคเข้าโรงฆ่า ตามระยะเวลาที่กำหนด เหมือนกันทุก ประการ

ที่มา : วารสารเกษตรก้าวหน้า ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2535

